

Statul român, prin intermediul Institutului Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel”, a jucat cel mai important rol în organizarea manifestărilor comemorative de la Iași, alături de F.C.E.R., Comunitatea Evreilor din Iași și Universitatea „Al. I. Cuza”, Facultatea de Istorie, Centrul de Istorie a Evreilor și Ebraistică. Institutul a considerat că prezentarea și dezbaterile numeroaselor aspecte, unele dintre ele necercetate până acum, ale pogromului ieșean ar constitui poate cel mai semnificativ *memento* al acestui eveniment tragic, prezentat în cadrul Conferinței Internaționale „Pogromul de la Iași (28-30 iunie 1941): prologul Holocaustului din România”. Ea a fost urmată apoi de ceremoniile de comemorare de la cele trei cimitire (Iași, Podu Iloaiei și Târgu Frumos) unde se găesc înhimate victimele pogromului și ale „Trenurilor Morții”.

Deschiderea Conferinței Internaționale în maiestuoasa sală de consiliu a Senatului Universității „Al. I. Cuza”, într-o atmosferă fierbinte (la propriu și la figurat, unii comparând temperatura din această zi cu cea din urmă cu 65 de ani), a fost onorată de prezența a numeroase personalități din viața politică, socială, culturală românească, la cel mai înalt nivel, diplomați străini, conducerea F.C.E.R. și a comunității ieșene, alături de cunoscuți istorici și cercetători ai problemei Holocaustului din țară și străinătate, ziaristi și un numeros public. Au fost de față consilierul prezidențial *Claudiu Săftoiu*,

Comemorarea pogromului - un reper necesar al conștiinței noastre colective

reprezentându-l pe președintele *Traian Bănescu*, ministrul de externe *Mihai Răzvan Ungureanu* (unul dintre moderatorii dezbaterilor care au urmat), reprezentând Guvernul român, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel, și E.S. *Nicholas Taubman*, ambasadorul Statelor Unite, prefectul de Iași *Radu Prisăcaru*, generalul *Mihail Ionescu*, directorul Institutului pentru Studiul Holocaustului, conducerea Universității ieșene.

Deschizând lucrările conferinței, generalul *Mihail Ionescu* a apreciat că această comemorare reprezintă „un reper necesar al conștiinței noastre colective”, menită să prevină ca o astfel de tragedie să se mai repete și să amintească tinerelor generații de evenimentele dramatice ale unui trecut nu prea îndepărtat. În mesajele citite au fost subliniate ideea asumării trecutului, necesitatea de a menține vie în memorie și de a transmite tinerei generații învățămintele acestui capitol întunecat al istoriei României, precum și avertismentul față de reînvierea unor fenomene ca rasismul, xenofobia și antisemitismul, care au declanșat tocmai evenimentele pe care le comemorăm.

Partea de inaugurare a Conferinței s-a încheiat cu două momente solemne - un moment de reculegere în memoria victimelor Pogromului și înmânarea de către ambasadorul Statelor Unite, *Nicholas Taubman*, a premiilor concursului de eseuri cu tema „Pogromul de la Iași”, pentru elevii din liceele ieșene. Concursul a fost organizat de Ambasada Statelor Unite la București, American Corner Iassy și Institutul Național pentru Studiul Holocaustului din România. Câștigătorii au fost elevele *Carmen Mădălina Buzdugan* (premiul I), *Andreea Zaharia* (premiul al II-lea) și *Florina Rodica Avigă* (premiul al III-lea). La concurs au participat 11 licee, iar în final au fost alese 12 eseuri.

29 iunie 1941

„În duminica aceea...”

65 de ani de la sângerosul Pogrom de la Iași

TRAIAN BĂNESCU,
președintele României

O privire critică asupra trecutului și conștiința propriei noastre responsabilități - urgențe ce nu se diminuează în timp

„În urmă cu 65 de ani, orașul Iași a fost scena ororilor și crimelor care au constituit începutul acțiunii sistematice de eliminare fizică a populației evreiești din România, la ordinul expres al autorităților politice din acea vreme... Evacuați noaptea din propriile case,

terorizați, umiliți, învinuiți pe nedrept, evreii din Iași au fost adunați la Chestură, unii dintre ei fiind executați pe loc, alții având parte de o agonie terifiantă, fiind obligați să treacă peste cadavre, închiși până la asfixiere în vagoane de marfă din care au coborât, la capătul călătoriei morții, doar foarte puțini.

Desigur, istoricii cunosc bine aceste fapte. Raportul final al Comisiei Wiesel le înregistrează și le propune memoriei noastre cu o urgență care nu se diminuează în timp! Este vorba de urgența privirii critice asupra trecutului și a conștiinței propriei noastre responsabilități. Este vorba, de asemenea, de urgența asumării memoriei și a lecției acestei istorii cutremurătoare.

România a făcut pași importanți pe calea recuperării istoriei și a asumării memoriei. În 2005, a fost inaugurat Institutul Național „Elie Wiesel” pentru Studiul Holocaustului din România și tot anul trecut, cu prilejul Zilei Holocaustului, am lansat un manual de liceu despre *Istoria evreilor...* Știm că una dintre cauzele favorizante ale ororilor din iunie 1941, de la Iași, a fost disponibilitatea populației civile de a participa la o astfel de „vânătoare de oameni”... Rămâne cu neputință de înțeles cum oamenii pot face atât de ușor dovada inumanității față de semenii lor, cum cei care locuiesc împreună de secole cad pradă provocărilor la violență față de cei rămași fără apărare, cum prejudecățile se pot transforma în ură și ura în crimă...”

DR. AUREL VAINER,
președintele F.C.E.R.

Pogromul a reflectat tot ceea ce a însemnat antisemitism, cultivat și propovăduit la Iași în perioada interbelică

„...Vorbind despre Pogromul de la Iași ca prolog al Holocaustului din România nu pot să nu amintesc că, de fapt, acesta a avut la bază tot ceea ce înseamnă antisemitism, cultivat și propovăduit, din nefericire, în Iașiul - cetate a culturii românești - în anii care au precedat cel de-al doilea război mondial. Pogromul de la Iași a fost o groaznică întrușchupare a principiului potrivit căruia a învinovăți evreii asigură o explicație simplă, foarte ușor de preluat, pentru toate nereușitele din viața celor mulți. De aici până la cunoscuta «soluție finală» drumul nu a fost atât de lung, iar rezultatele în cazul Pogromului de la Iași le cunoaștem: peste 10.000 de evrei uciși... Importanța temei abordate astăzi, aici, rezidă nu doar în faptul că se referă la un eveniment tragic de acum 65 de ani, ci și în nevoia de recurs la actualitate. Este trist, dar adevărat: în ultimul deceniu, în numeroase regiuni ale lumii, dar mai ales în Europa, asistăm la relansarea antisemitismului. Este de neadmis ca, după suferințele Holocaustului, să apară incidente antisemite... Nu cu aceeași intensitate ca în Europa Occidentală, manifestări de antisemitism se înregistrează și în România. Din păcate, în ultima perioadă, asistăm și la renașterea sub formă instituțională a legionarismului. Se afirmă tot mai deschis mișcări politice fațăș legionare sau care se inspiră din ideologia legionară, cum este «Noua Dreaptă».

Comunitatea internațională încearcă să contracareze acest fenomen, lansând un apel liderilor lumii să adopte o atitudine fermă și măsuri adecvate pentru stoparea manifestărilor antisemite. O grăitoare expresie, în acest sens, este adoptarea recent, de către Parlamentul României, a Legii pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii... În forma sa finală, această Lege aduce câteva prevederi noi, de o deosebită însemnătate, pentru reducerea la maximum a echivocului unor interpretări care să facă neaplicabile prevederile de substanță...

Permiteți-mi să folosesc acest prilej pentru a-mi exprima convingerea că organele abilitate ale statului român vor acționa cu adevărat în spiritul legii, declanșând, fără târăgănare, procedurile convenite pentru sancționarea de către justiție a celor care încălcă legea...”

**Marele Rabin
MENACHEM
HACOHEN**

Otrava antisemitismului și xenofobiei nu a dispărut

„...Faptul că această conferință are loc la Iași are o însemnătate specială, deoarece Iașiul este un oraș care a fost martor la două aspecte diferite ale comportamentului uman... Iașiul a fost orașul în care evrei și neevrei au trăit și au muncit împreună, în spiritul toleranței și al respectului reciproc. Pe de altă parte, există Iașiul întunecatelor zile din anul 1941, când omul - creat după chipul lui Dumnezeu - a devenit încarnarea diavolului, sau Cain care și-a omorât fratele. Lumea liberă și democratică trebuie să învețe din trecutul cel cumplit, pentru a face tot ce îi stă în putere pentru ca rasismul, așa cum a fost practicat de către dușmanii omenirii și ai lui Dumnezeu, să nu mai pună niciodată lumea în pericol. Monstrul urii și rasismului care amenință omenirea are multe fețe, una dintre ele fiind negarea Holocaustului și diminuarea impactului pe care acesta l-a avut. Nu trebuie să ne amăgim cu gândul că pericolele rasismului sunt marginale sau că otrava antisemitismului și xenofobiei a dispărut pur și simplu. Societatea cultă nu trebuie să rămână indiferentă la răbufnirile xenofobe ale unor «conducători nebuni»...”

**MIHAI RĂZVAN
UNGUREANU,**
ministrul afacerilor
externe

Până nu demult, istoria Holocaustului românesc era un subiect tabu

„Istoria impresionantă a evreilor din Iași este marcată, din păcate, și de evenimente tragice. Pogromul de la Iași din vara anului 1941 și «Trenurile Morții» au reprezentat apogeul tragic al unui șir de incidente inacceptabile ale căror victime au fost oameni obișnuți, uciși în urma unor acțiuni cărora nimeni nu le va putea găsi vreodată vreo justificare. La 65 de ani depărtare de cumplitele evenimente din zilele de 28 și 29 iunie 1941, ne aflăm astăzi la Iași pentru a aduce un pios omagiu acelor concetățeni ai noștri care au căzut victimă însângeraților acțiuni conduse de autoritățile române din acea vreme, pentru un singur și de neiertat «păcat»: acela de a fi evrei... Conferința... ne oferă astăzi, la 65 de ani de la acele zile de coșmar, oportunitatea de a prezenta cele mai recente studii privind Holocaustul din România, în general și, în special, episodul Pogromului de la Iași... Subliniez importanța organizării unor astfel de evenimente în țara noastră, o țară unde până nu demult istoria Holocaustului românesc era un subiect *tabu*, și insist asupra necesității asigurării unei continuități pe măsură, diseminarea informațiilor fiind absolut necesară la nivelul societății din țara noastră, precum și în rândul instituțiilor de învățământ. Amploarea inimaginabilă pe care a căpătat-o ura în trecut și crimele de neînțeles care au urmat sunt motivele pentru care trebuie să ne asigurăm că asemenea lucruri nu se vor mai repeta. Datoria noastră de onoare este de a lupta, într-un front comun, împotriva oricărei manifestări de intoleranță pe criterii etnice sau religioase...”

E.S. RODICA RADIAN-GORDON,
ambasadorul Statului Israel
în România

Educația - cel mai eficient mijloc de combatere a prejudecăților

„...În România, procesul de «recuperare» a trecutului a început în urmă cu mai puțin de un deceniu și s-a concretizat în ultimii trei ani cu decizia președintelui Iliescu de a forma o Comisie Internațională pentru Studiul Holocaustului în România, urmată de decizia sa, ca și de cea a președintelui Bănescu, de a aplica recomandările acestei comisii... Educația este, în orice societate, cel mai eficient instrument în combaterea ignoranței și a prejudecăților, mai ales când vorbim despre extremism, xenofobie și antisemitism. În ultimii ani asistăm la un efort constant de îmbunătățire a specializării profesorilor de istorie în vederea predării

Holocaustului elevilor din clasele superioare și celor de la liceu... În același timp trebuie acordată o deosebită atenție societății, în general, și elitelor și formatorilor de opinie, în special. Sper că mass media va realiza propria sa importanță în răspândirea unor informații corecte asupra acestui capitol din istoria României...

România are o foarte bună legislație privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. Revine autorităților române responsabilitatea de a aplica această legislație ori de câte ori va fi cazul...”

E.S. NICHOLAS TAUBMAN,
ambasadorul S.U.A. în România

România a înregistrat un progres enorm prin ruperea unei tăceri de 65 de ani...

„...În urmă cu exact 65 de ani, străzile orașului Iași răsunau din cauza sticlelor sparte, a focurilor de armă, a țipetelor și, mai târziu, din cauza lacrimilor a mii de oameni izgoniți din casele lor și trimiși spre orori inimaginabile. Cu toate acestea, în fața acestor orori, în unele cartiere ale orașului era doar Tăcere. Pe unul dintre zidurile Muzeului Memorial al Holocaustului din S.U.A. este scris următorul citat: «Să nu fii victimă. Să nu fii agresor. Mai presus de toate, să nu fii spectator». Este un citat care ilustrează... miezul dilemei Holocaustului - victimele, agresorii și spectatorii. De asemenea, ne amintește că trebuie să rămânem vigilenți pentru ca societățile noastre să nu mai calce niciodată pe acest drum.

România a înregistrat un progres enorm prin ruperea unei tăceri de 65 de ani privind istoria Holocaustului din această țară... prin crearea, în 2005, a Institutului „Elie Wiesel” pentru Studiul Holocaustului din

Continuare în pag. II